

Секція 3. Когнітивна лінгвістика та її межі досліджень.

Sektion 3. Kognitive Linguistik und ihre Grenzen.

DOI: <https://doi.org/10.20535/IWPOK3.2025.art.37>

УДК 811.112.2'373.45:077.5

Слаба О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

МОВНА АДАПТАЦІЯ АНГЛІЦИЗМІВ У НІМЕЦЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: КОГНІТИВНО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД

У добу глобалізації англіцизми посідають помітне місце в сучасних європейських мовах, зокрема в німецькій. Запозичення впливають не лише на лексику, а й на семантичну систему, стилістику та прагматичні практики мовлення.

У сучасну епоху цифрової комунікації соціальні мережі стали одним із найдинамічніших середовищ розвитку мови. У німецькомовному сегменті платформ, таких як *Instagram*, *X (Twitter)*, *TikTok*, *Facebook*, спостерігається активне проникнення англійських запозичень, що відображає глобалізаційні процеси та міжкультурну інтеграцію. Англіцизми не лише розширюють лексичний склад німецької мови, а й змінюють способи мислення та комунікативні стратегії користувачів.

Мова соціальних мереж є особливим різновидом медіадискурсу, у якому поєднуються писемність, усність, візуальність і символічні засоби комунікації (емодзі, хештеги, меми). Саме тут відбуваються найактивніші процеси мовних інновацій. Англіцизми функціонують не як випадкові запозичення, а як частина нової когнітивної екосистеми, у якій німецькі користувачі осмислюють цифрову реальність через призму глобальних понять.

Актуальність теми зумовлена тим, що адаптація англіцизмів у соціальних мережах не є лише лінгвістичним явищем, а й когнітивно-культурним процесом. Мовці не просто відтворюють англійські форми, а

активно інтегрують їх у власні концептуальні моделі світу, створюючи нові значення, асоціації та прагматичні функції.

Метою дослідження є визначення когнітивних механізмів адаптації англіцизмів у німецькій мові в соціальних мережах, а також виявлення їхнього впливу на семантичну структуру й комунікативну динаміку цифрового дискурсу.

Для досягнення поставленої мети необхідно: окреслити понятійно-теоретичні засади когнітивного підходу до мовних запозичень; виявити основні механізми когнітивної адаптації – категоризацію, метафоризацію, метонімію, семантичне розширення та морфологічну інтеграцію; проаналізувати приклади англіцизмів із німецькомовних соціальних мереж; а також простежити роль соціокогнітивних чинників (модності, престижності, частотності) у процесі їхнього закріплення.

Об'єктом дослідження є англійські запозичення в сучасній німецькій мові що функціонують у соціальних мережах.

Предметом дослідження виступають когнітивні механізми їхньої адаптації – процеси концептуалізації, категоризації та семантичної інтеграції, які забезпечують входження іншомовних елементів до німецького мовного простору.

Дослідження спрямоване на виявлення внутрішніх закономірностей когнітивного опрацювання запозичень, що дозволяє не лише простежити етапи їхнього функціонування, а й пояснити, як через мовну адаптацію відбиваються ширші культурно-комунікативні процеси сучасного німецькомовного суспільства.

Класичні підходи до вивчення запозичень (Haugen, 1950; Weinreich, 1979) розглядали цей процес як наслідок мовних контактів. Сучасна когнітивна лінгвістика розширила цей підхід, трактуючи запозичення як форму концептуальної адаптації (Lakoff & Johnson, 1980).

Значний внесок у сучасну теорію мовних запозичень зробили німецькі дослідники. У. Аммон (Ammon, 2015) аналізує соціолінгвістичні

чинники поширення англiцизмiв у нiмецькiй мовi, наголошуючи на їхнiй ролi в позначеннi нових технологiчних i культурних явищ.

У новiтнiх дослiдженнях акцент змiщується на **соцiокогнiтивний вимiр**: користувачi соцiальних мереж не лише запозичують слова, а й переосмислюють їх вiдповiдно до власних культурних i комунiкативних потреб. Корпуснi аналiзи цифрових текстiв (DWDS, DeReKo, SketchEngine) демонструють, що частотнiсть англiцизмiв зростає саме в онлайн-середовищi, де панують швидкiсть, креативнiсть i мультимодальнiсть. Такi пiдходи забезпечують емпiричну основу для когнiтивних iнтерпретацiй, дозволяючи простежити закономірностi формування нових значень, частотнiсть вживання англiцизмiв у рiзних типах дискурсу та ступiнь їхньої морфологiчної i семантичної iнтеграцiї у нiмецьку мову.

Пiд когнiтивними механiзмами адаптацiї розумiють ментальнi процеси, за допомогою яких носiї мови iнтегрують iншомовнi лексеми у власну мовну картину свiту (Lakoff & Johnson, 1980). Основнi механiзми включають категоризацiю, метафоризацiю, метонiмiю, семантичне розширення або звуження значення, а також морфологiчну адаптацiю до норм мови-реципiєнта.

1. Категоризацiя i концептуалiзацiя.

У соцiальних мережах англiцизми позначають новi цифровi явища, для яких нiмецька мова не мала усталених позначень: *posten*, *liken*, *followen*, *taggen*, *sharen*, *Story*, *Reel*. Цi одиницi входять до когнiтивної категорiї **соцiальної взаємодiї** та формують нову пiдсистему понять, пов'язану з медiаспоживанням.

Наприклад, *liken* у нiмецьких користувачiв уже не лише технiчна дiя, а символ соцiального схвалення, що вiдображає концептуальну метафору **«соцiальна увага як енергiя»**.

2. Семантичне розширення i звуження.

Запозичення швидко розвивають вторинні значення. Так, *faken* уживається не лише у значенні «підробляти», а й метафорично «удавати», *Follower* може означати як «підписника», так і «прихильника бренду». У німецькому *TikTok*-дискурсі *trend* набуває значення «вірусне явище» – вже не просто тенденція, а культурний феномен.

Ці приклади демонструють когнітивну гнучкість користувачів, які формують нові мікросмисли в межах усталених категорій.

3. Метафоризація і метонімія.

У цифровій комунікації англіцизми стають основою метафоричних моделей: *to boost a post* → *einen Beitrag boosten* «просунути публікацію» відображає метафору **«комунікація як рух угору»**.

Так само *viral gehen* «стати вірусним» переносить біологічну метафору на інформаційні процеси. Через такі конструкції англіцизми сприяють когнітивній реконцептуалізації соціальних явищ.

4. Морфологічна та фонологічна адаптація.

У німецьких соцмережах англіцизми отримують граматичну маркованість: *das Reel* – *die Reels*, *der Post* – *die Posts*, *geliket*, *gepostet*, *gefollowt*. Це свідчить про повноцінну морфологічну інтеграцію.

Фонетична адаптація *Story* із наголосом на першому складі також вказує на когнітивне «вкорінення» запозичення у мовній свідомості.

5. Соціокогнітивні фактори.

Англіцизми в соціальних мережах часто функціонують як **маркери ідентичності**, особливо серед молоді та медіакреаторів. Вони сигналізують належність до глобальної цифрової культури.

Постійна взаємодія користувачів у коментарях, хештегах і підписах сприяє закріпленню англіцизмів у колективній пам'яті. Наприклад, *#Selfcare*, *#Mood*, *#Throwback*, *#Challenge* стали частиною німецької онлайн-комунікації, навіть коли граматично залишаються невідмінюваними.

Адаптація англіцизмів у німецьких соціальних мережах є складним когнітивно-соціальним процесом, який охоплює мовну, ментальну та культурну інтеграцію. Англіцизми не лише розширюють лексичний потенціал німецької мови, а й формують нові схеми мислення та спілкування в цифровому просторі.

На швидкість і характер адаптації запозичень впливають соціокультурні чинники: престиж англійської мови, медійна поширеність і частотність уживання. Корпусні дані (DWDS, DeReKo) підтверджують, що саме медіа та інтернет-дискурси є основним каналом поширення англіцизмів. Зокрема, частотність слова *Reel*, *Story* та *Post* у 2020-2023 роках зросла в десятки разів, що відображає когнітивну адаптацію нових форматів візуальної комунікації.

Ключову роль у цьому відіграють когнітивні механізми категоризації, метафоризації, семантичного розширення та морфологічної інтеграції. Вони забезпечують входження запозичених елементів у ментальний і комунікативний простір мовців.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на кількісне моделювання цих процесів за допомогою корпусних і комп'ютерних методів аналізу онлайн-дискурсу, що дозволить глибше зрозуміти закономірності формування нової цифрової лінгвокультури.

Таким чином, адаптація англійських запозичень у німецькій мові є результатом складної взаємодії когнітивних, соціолінгвістичних і культурних чинників. Ключову роль відіграють механізми категоризації, метафоризації, семантичного розширення та морфологічної інтеграції, завдяки яким запозичення переходять із периферії до ядра німецького словника.

Соціальні й медійні фактори значно прискорюють процеси закріплення нових запозичень, які відображають когнітивну адаптацію суспільства до глобальних змін. Поєднання когнітивного підходу з

корпусними методами аналізу відкриває нові перспективи для вивчення динаміки мовних запозичень у німецькій мові.

Список використаних джерел

1. Ammon, U. (2015). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt*. Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/zrs-2015-0038>
2. Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. *Language*, 26(2), 210–231. <https://doi.org/10.2307/410058>
3. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
4. Weinreich, U. (1979). *Languages in Contact: Findings and Problems*. The Hague: Mouton.